

OMSCHAKELEN

naar biologische sierteelt onder glas

Deze brochure is bedoeld om siertelers kennis te laten maken met de biologische landbouw en hen inzicht te geven in de perspectieven voor omschakeling naar een biologische bedrijfsvoering

Ontwikkeling

De biologische land- en tuinbouw staat volop in de belangstelling, wat mede heeft geleid tot groei van de biologische sector.

Het ministerie van LNV streeft naar 10% biologische landbouw in 2010, in het plan van aanpak staan stimuleringsmaatregelen genoemd die deze groei bevorderen. De minister gaat er echter vanuit dat de markt zelf zijn werk moet doen, via een Task Force zijn er per sector **keten business plannen** opgesteld waarin ketenpartijen komen tot bindende afspraken.

Bioflora

Voor afzet en verkoop van biologische bloemen zijn meerdere partijen actief. Zo richt het project Bioflora zich op de afzet via diverse ketens. Er lopen winkeltests en pilots om te onderzoeken hoe het product in de markt gezet kan worden. Vanuit het project is Jolanda Kuilboer aangesteld als ketenmanager.

Projectleider Arend Zeelenberg 06 54780755
arend@buro-az.nl

Ketenmanager Jolanda Kuilboer 06 1315 4645
jolandakuilboer@xs4all.nl

Europese Verordening en EKO-keurmerk

Het EKO-keurmerk is de herkenning voor de consument. Het keurmerk garandeert de biologische oorsprong van producten. Een belangrijke voorsprong op andere keurmerken dankt het EKO-keurmerk aan de internationale erkenning. Mede hierdoor wordt 60% van de Nederlandse biologische producten geëxporteerd. Ook in Nederland geniet het merk vertrouwen bij de consument. Dit in tegenstelling tot een groot aantal andere milieumerken. Uit marktonderzoek blijkt dat de bekendheid van het EKO-keurmerk groot is.

Voordat het EKO-keurmerk gebruikt mag worden, moet het bedrijf gedurende een bepaalde periode volgens vastgestelde richtlijnen gewerkt hebben. Deze richtlijnen zijn opgenomen in de Europese Verordening (EEG) Nr. 2092/91. De tekst van deze Verordening is verkrijgbaar via de website www.skal.com of te bestellen bij Skal 038-426881.

Principes van de biologische landbouw

Uitgangspunt van de biologische landbouw is dat een gezonde bodem en omgeving het mogelijk maakt zonder kunstmest of bestrijdingsmiddelen gewassen te telen. De teelt vindt plaats in de grond. Een verantwoorde vruchtwisseling en zorg voor de bodem vormen de basis voor een gezond gewas. De belangrijkste kenmerken van de biologische landbouw zijn:

- vruchtwisseling met gebruik van groenbemesters en vlinderbloemigen,
- bemesting van de bodem met al dan niet verteerde organische mest of compost,
- bewuste rassenkeuze waarbij kwaliteit en ziekteresistentie voorop staan,
- mechanische onkruidbestrijding,
- verzorgen van de natuurlijke omgeving waardoor natuurlijke vijanden zich kunnen ontwikkelen,
- inzetten van biologische bestrijdingsmethoden,
- directere betrokkenheid van de ondernemer bij de afzet van zijn producten,
- extra aandacht voor de natuur en het milieu op en rond het bedrijf.

De motieven waarom telers omschakelen naar de biologische landbouw zijn verschillend. Feit is dat de teler die éénmaal de stap heeft gezet niet meer terug wil. Inmiddels zijn er meer dan 1.500 biologische bedrijven geregistreerd. In de loop der jaren is er een schat aan kennis en ervaring opgedaan waarvan nieuwe omschakelaars kunnen profiteren.

Omschakelen

Omschakelen betekent vooral in de glastuinbouw een ingrijpende aanpassing van de bedrijfsvoering. Voordat het bedrijf de stap naar omschakeling maakt, zal het de gevolgen en de risico's vooraf moeten inschatten. Een goede voorbereiding en professionele begeleiding vergroten de kans op een succesvolle omschakeling. Om geleidelijk ervaring op te doen met de biologische productiemethode kan omschakeling het best gefaseerd plaatsvinden.

De biologische teelt vindt plaats in de grond. Een aantal telers heeft onlangs de substraatteelt verruild voor de grondteelt. Deze telers leren opnieuw hoe ze het best met de grond kunnen omgaan. De uitgangspunten in de teelt onder glas zijn dezelfde als bij de vollegrond teelt.

Vruchtwisseling en Bemesting

Voor de teelt in de grond is het van groot belang dat de bodem in goede conditie is. Het aanbrengen van hoogwaardige compost en verteerde mest vormt een basis voor de teelt. De bemesting kan daarnaast worden bijgestuurd met gedroogde organische meststoffen. Hiervan zijn diverse samenstellingen in de handel. De hoeveelheden meststoffen worden afgestemd aan de hand van de bodemvoorraad en de gewasbehoefte.

Voor een goede bodemvruchtbaarheid en gezonde gewasgroei moet de vruchtwisseling liefst zo ruim mogelijk zijn. In de praktijk kiezen glastuinders veelal voor een vruchtwisseling van 1 op 2 of 1 op 3. Dit houdt in dat een plantenfamilie niet eerder dan na 2 of 3 jaar op hetzelfde stuk grond terugkomt. Tijdens de controle wordt het voorgenomen teeltplan ter beoordeling aan de Skal controleur voorgelegd.

De stikstofvoorziening vraagt in de praktijk van de biologische teelt veel aandacht. Omdat er in de biologische landbouw geen kunstmeststoffen worden gebruikt, is het bijsturen van de gewasgroei lastiger. Voor de bemesting van de bodem en het gewas zijn er verschillende mogelijkheden:

1. Basisbemesting:

Inwerken van organische mest en/of compost: Organische mest mag slechts gebruikt worden indien deze niet afkomstig is uit intensieve veehouderij. Varkens- en kippenmest kunnen alleen worden gebruikt als deze afkomstig zijn van biologische- of scharrelbedrijven.

2. Aanvullende meststoffen;

- N : Gedroogde mest, bloedmeel (13% N), Maltaflor, luzerne en andere plantaardige meststoffen
- P : Thomasslakkenmeel, ruwfosfaat
- K : Vinasse, patentkali
- Mg: Kieseriet, bitterzout

Een biologisch bedrijf heeft ook met de nationale mestwetgeving te maken. Met behulp van mineralenbalansen wordt evenwichtsbemesting nagestreefd. Vanaf 24 augustus 2000 is de aanvoer van stikstof uit dierlijke mest gelimiteerd, per jaar mag er 170 kg N per ha worden aangevoerd.

Uitgangsmateriaal

Zaaizaden en pootgoed zijn zoveel mogelijk op biologische wijze vermeerderd. Voor biologische sier-teelt producten bestaat echter een centrale onthefing voor het gebruik van gangbaar uitgangsmateriaal d.w.z. dat u gangbaar zaad of vegetatief uitgangsmateriaal mag gebruiken mits deze niet chemisch ontsmet of gecoat zijn. Plantgoed behoort wel biologisch opgekweekt te worden, dit geldt ook voor bollen en knollen, hier moet altijd biologisch uitgangsmateriaal worden gebruikt. Bij twijfel eerst toestemming vragen aan Skal.

Gewasbescherming

Om de bodem gezond te houden wordt er een vruchtwisseling van minimaal 1:2 aangehouden. In geval van bodeminfecties kan de bodem worden gestoomd. Grondstomen beperkt tevens de onkruiddruk.

Uiteraard speelt biologische bestrijding van plagen een belangrijke rol in de biologische landbouw. De slagingskans van de biologische bestrijding hangt mede af van de locatie. Van buitenaf kan de biologische bestrijding worden verstoord, een gunstige omgeving en goede afspraken met de burens vergroten de kans op succes. Omdat het gewas zelf voldoende weerstand moet opbouwen tegen mogelijke infecties is een rustige groei en optimale klimaatbeheersing belangrijk.

Over het algemeen let een biologische teler vooral op ziekteresistentie bij de keuze van het ras. Hierdoor zijn een aantal goed producerende rassen minder geschikt voor de biologische glastuinbouw. Doorgaans besteedt een biologische tuinder ook meer aandacht aan scouting in inzet van biologische bestrijders. Er zijn slechts enkele correctiemiddelen die in voorkomende gevallen ingezet mogen worden.

Meer info: www.biokas.nl

Onkruidbeheersing

Naarmate de bodemvruchtbaarheid beter is, groeien ook de onkruiden beter. Na grondstomen kiemen minder onkruidzaden, maar gedurende het seizoen is extra arbeid nodig om het gewas vrij van onkruid te houden.

Economie

De bedrijfseconomische perspectieven bepalen in grote mate de keuze voor omschakeling. Na omschakeling is de productie meestal lager. Dit wordt veelal goedge maakt door hogere prijzen. De kosten voor plantgoed en zaaizaad nemen na omschakeling toe. In de praktijk wordt er ook meer uitgegeven aan herstel of onderhoud van de bodemvruchtbaarheid. De kosten voor chemische gewasbescherming en kunstmest vervallen uiteraard.

Voor een meerdere biologische teelten heeft PPO calculaties gemaakt. Praktijkcijfers zijn nog iet voorhanden omdat te weinig bedrijven biologische bloemen onder glas telen.

Afzetmarkten

Tien jaar geleden begon de Aalsmeerse veiling met GEA, een project dat biologische bloemen en planten in de markt zette. Dit initiatief is na twee jaar gestopt omdat vraag en aanbod moeilijk op elkaar was af te stemmen. Het GEA initiatief is overgenomen door De Schoof dat jarenlang leverde aan bloemisterijen, natuurvoedingswinkels en enkele supermarkten in binnen- en buitenland. Sinds enkele jaren is de verkoop van biologische bloemen ondergebracht in Florganic.

Biologische groothandel Florganic

Florganic is een groothandel die volledig is gespecialiseerd in de inkoop en verkoop van biologische bloemen en planten. De bloemen verwerkt tot boeketten en voorverpakt. Florganic levert aan retailers (o.a. Shell, Carrefour FR en Waitrose UK) en het natuurvoedingcircuit in binnen en buitenland www.florganic.nl

Directeur Hans Mulder 06 2260 6127
h.mulder@florganic.nl

Inkoper en project medewerker Maarten Vrensen
06 5151 0898 m.vrensen@florganic.nl

Telersvereniging Biosfeer

De biologische bloemen en planten telers hebben zich verenigd in BioSfeer. Biosfeer houdt zicht bezig met:

- belangenbehartiging
- kennis uitwisseling

Voorzitter Frans Termoshuizen 06 – 144 87 302
f.termoshuizen@zonnet.nl
Secretaris Bert van Blokland 06 44 340 527
blokgd@agrichain.nl

Overige adressen

Coöp Kwekersvereniging BioBol

De biologische bloembollen en de bolbloemen telers verenigd in Coöp kwekers vereniging BioBol BioBol verhandelt de bollen van haar leden Verder speelt belangenbeharing en kennis uitwisseling een rol
Voorzitter Jan Hoogeveen ; Hillegom 06 5355 4722,
jan@bloem.demon.nl
Secretaris Jan Timmerman Enkhuizen 06-51075887,
j.g.timmerman@planet.nl

Onderzoek BioBloem

Binnen het project Biobloem werken PPO (Praktijk onderzoek Plant en Omgeving), A&F (Agrotechnology & Food Innovations Wageningen) met de ketenpartijen samen om de sector op een hoger niveau te brengen door onderzoek op het terrein van kwaliteit, opschaling en markt.
Project leider Gerard Welles 0317 – 478924,
gerard.welles@wur.nl

Zaadbedrijven

Ball Holland: Jennifer Broersma-Neujahr
0297 383030
Florensis Johan van der Boom 078 – 623 3200

Bloembollen en knollen

Coöp. Kwekers vereniging Biobol Hobaho
Vertegenwoordiger Simon Huisman 06 – 5393 0624
shuisman@hobaho.nl

Jonge planten

Plantenkwekerij Jongerius Houten. Contactpersoon Herman Boon 06 51895 192
Plantenkwekerij Grow Bioplant. Contactpersoon Simon van Zanten 06 53219001

Omschakeling en advies

Bedrijven die de uitdaging van de biologische landbouw aangaan, hebben eerst te maken met een omschakelingsperiode. In deze periode past men wel de biologische productiemethode toe maar de producten mogen nog niet met EKO-keurmerk worden verhandeld. Sinds een aantal jaren mogen onverwerkte producten zoals bloemen wel met een aanduiding "geteeld tijdens omschakeling naar biologische landbouw" worden verhandeld Deze aanduiding mag worden aangebracht als op het moment van oogst minimaal een omschakelingsperiode van twaalf maanden in acht is genomen. Soms is verkorting van de omschakelingsperiode mogelijk, afhankelijk van de voorgeschiedenis van de grond. Het is hierbij raadzaam om een omschakelingstraject met een adviseur op te stellen voordat de Skal controleur de bedrijfssituatie gaat beoordelen.

Voor meer informatie bel:

DLV biologische landbouw
Leen Janmaat 06-10925026